

Martinus Rørbye og Thy.

Jytte Nielsen

Radering af Strandgade i Thisted. På tønden bag den siddende mand ses kunstnerens initialer, sted og årstal.

For godt 160 år siden opholdt en ung lovende guldaldermaler sig i Thisted. På den tid var det usædvanligt, at kunstnere bevægede sig udenfor Københavns volde. Martinus Rørbye, som vor kunstner hedder, var imidlertid kommet til Thy for at besøge sin onkel, som var amtmand Gerhard Faye. Under opholdet tegnede Martinus Rørbye en del skitser, tillige med at han malede onklens portræt. I denne artikel vil vise nærmere på Martinus Rørbyes skitser fra Thy.

En berejst guldalderkunstner

Disse ord er ofte blevet sagt og skrevet om Martinus Rørbye, og dette med en vis berettigelse. Ser man på Rørbyes værker, er motiverne ofte fra fjerne steder, så som Italien, Grækenland og Tyrkiet. Iblandt findes også motiver fra Norge, Sverige og Danmark. Set i en lokalhistorisk sammenhæng, kan vi godt være lidt stolte af, at et af Rørbyes første rejsemål var Thy.

Ved Vilsund den 15. juni 1830.

Martinus Rørbye blev født i 1803 i Drammen i Norge. Begge forældre var danske, og faderen var magasinforvalter i Drammen til Norges frigørelse fra Danmark i 1814.

Familien flyttede så til København, hvor Martinus kom på Borgerdydskolen. Martinus Rørbye var sikkert tiltænkt en akademisk løbebane, men faderen døde i 1818, og så

åbnedes der mulighed for en uddannelse på Kunstakademiet. Her blev Rørbye optaget i år 1820 og begyndte straks efter som elev hos Eckersberg. I de følgende år opholdt Rørbye sig i København og studerede ved Kunstakademiet. I 1829 vandt han Akademiets lille guldmedalje.

Rejsen til Jylland

Den 31. maj 1830 sejler Martinus Rørbye fra København til Århus. Med på damperen Dania er også H.C. Andersen, og de to slår følgeskab på det første stykke af rejsen. Rørbye rejser over Rosenholm, Clausholm, Randers, Tjele, Viborg, kalkgruberne ved Mønsted og Daugbjerg, Viborg, Skive og Nykøbing, før han endelig den 15. juni ankommer til Thisted. Målet for hans Thistedophold var at besøge sin onkel og moster. Det var amtmand Gerhard Faye og hans hustru Karen Christiane.

Borgerskabet i Thisted. Radering lavet efter skitser til kongebesøget i Thisted, den 20. juni 1830.

Når tider og steder på Rørbyes rejse kan opregnes så nøje, skyldes det hans dagbogsskriveri og skitser.

Under hele rejsen førte han nøje dagbog, og beskrev heri landskaber, bygninger, klædedragt, hændelser på turen, samt kommenterer sine oplevelser ud i mindste detalje. Til eksempel kan nævnes Rørbyes beskrivelse af orglet i Viborg Domkirke. Han skriver følgende:

”Da jeg ønskede at høre det smukke Orgel i Domkirken i heele sin Kraft, gik jeg igjen tilbage og fandt mig paa en Maade skuffet, da Organisten just ikke trakterede det, som jeg havde ventet, især forekom hans Forslag og Præluderen mig meget smagløs, Drengenes

Sang forværedede det endnu mere, da een endog udmærkede sig paa den mest skjærende Maade”.

Dagbogen suppleredes med skitser af landskaber, markeder, bygninger, mennesker, alt lige så udførligt tegnet som var det noter i dagbogen.

Knud Voss skriver i sin bog om Skagensmalerne: ”at Rørbye i 1833 mere var at ligne ved etnografen, der med pen og vandfarve gør videnskabelige studier til brug for en karakteristik af stedets besynderlighed”.

Når Rørbye kunne lave så fremragende skitser, skyldtes det samtidens undervisning på Akademiet. Guldaldermaleme var alle grundigt skoled i tegnekunsten, som de lærte de første par år, før de for alvor kastede sig over malerkunsten.

Kigger man grundigt på Rørbyes skitser, viser det sig, at mange først er farvelagt senere. På tegningerne er anført med svag pen, hvilke farver de enkelte elementer skal have.

Tegningerne er så farvelagt med vandfarve, som nogle steder er så transparent at blyantsnotatet stadig skimtes under.

Opholdet i Thisted

Den 15. juni om formiddagen krydser Rørbye Limfjorden ved Vilsund og drager videre mod Thisted. Han bemærker straks de gode veje, som kan tilskrives hans onkel Faye.

Markedsscene fra Thisted den 2. juli 1830.

Øverst: Markedsscene fra Thisted den 2. juli 1830.

Nederst: Markedsscene fra Thisted den 2. juli 1830.

De første par dage i Thisted bruger Rørbye på at hilse på familie og bekendte, se sig omkring i byen og besøge kirken og møllen. Den 18. juni skriver han, at han næsten ikke har fået tegnet noget, og opholdet begynder at synes ham lidt kedsommeligt.

Men så tager opholdet en anden drejning, for den 19. juni begynder forberedelserne til Kong Frederik den

Sjettes besøg i byen for alvor. Rørbye morer sig kosteligt over borgervæbningen, det ridende korps og sprøjtefolkene, når de ekserserer og musicerer i gaderne. En del af hans skitser er lavet i disse dage. Det drejer sig om studier af de forskellige uniformerede personer, som skulle deltage i festlighederne ved kongebesøget.

Den 21. juni er kongebesøget og den 22. juni kl. 7.00 om morgenen rejser kongen igen. Denne dag bruger Rørbye blandt andet til at gøre nogle studier af hovedtøjer til kvinder.

Ifølge dagbogen tager Rørbye daglig nogle formiddagsture rundt i byen, og her plejer han at tegne. Dette bliver imidlertid afbrudt for nogle dage, idet han bliver opfordret til at male onklens portræt, mens han er i byen. Men også dette arbejde bliver afbrudt af et par dages rejse.

Turen til Vestervig

På en tur i Sydthy er amtmand Fayes søn Emiel væltet med hestevogn på vejen mellem Vestervig og Agger, og derved slået sit ben. Flere personer i Fayefamilien tager afsted for at tilse Emiel, og den 26. juni drager også amtmand Faye og Rørbye afsted.

Rørbye skriver i dagbogen følgende om turen dertil:

Den heele Egn fra Thisted til Havet kunde, naar man blot havde Skov, være meget smuk, da den overalt er varieret med Bakker, imellem hvilke slynge sig en Mængde Bække. Man bemærker ogsaa snart, naar man nærmer sig til Westervig, at det har været en mærkelig Egn, da man overalt ser en Mængde Kjæmpehøie rundt om paa Horisonten”.

I Vestervig ser Rørbye sig godt omkring, og overværede også en fest i Vestervig Kirke. Her noterer han blandt andet, at mange af kvinderne bærer en hat ovenpå deres hovedpynt. Selve kirken imponerer i sin tilstand ikke Rørbye. Han bemærker, at man endnu kan se spor af hvælvingernes fordums pragt. Tillige bemærker han, at der lugter af kostald i kirken.

På hjemturen fra Vestervig regner det, og Rørbye, som havde et svagt helbred, skriver at han den følgende nat befandt sig ilde, og dette måske også på grund af en urigtig diæt.

Marked i Thisted

Vel tilbage i Thisted keder Rørbye sig og skriver den 29. juni at: ”Mit Ophold her begynder at blive mig noget for langt”.

Han ser nu frem til et marked, som skal afholdes den 2. juli. Denne dag tegner han flere markedsscener og gør flere notater om markedsfolkenes dragter, og undrer sig over, at mændene, som ellers er pyntede, er iført træsko.

Den 4. juli færdiggør han amtmand Fayes portræt og arbejder videre med studierne fra markedet.

Markedsscenerne udgør et værdifuldt kildemateriale, idet de er så udførligt tegnede, hvad angår detaljer i klædedragt, farver, hovedtøj, men også salgsvarene er sirligt fremstillet. Rørbye er en af de første guldaldermalere, som skildrer dagligdagen i en jysk provinsby. Hans skildringer er tillige sobre, ja nærmest objektive i deres udtryk. I bogen Dansk Guldalderkunst

gives en karakteristik af Rørbye, idet der skrives følgende om hans respekt for mennesket:

”Denne respekt præger også hans skildringer af dansk almue, sådan som det ses i hans tegninger. Dette menneskesyn, denne respekt for det, man dengang kaldte de lavere klasser, udtrykt dels ved den indtrængende skildring af klædedragten, dels ved den værdighed, der er tillagt dem ved deres plastik, undgik ikke at gøre indtryk. Her var han i pagt med en ny tid og et nyt syn på menneskene”.

*Øverst: Fra Rørbyes udflugt til Klimøller. Tegningen viser Vestervands Klit, og er dateret den 6. juli.
Nederst: Fra Tømmerby og Kærup. Denne tegning er ikke dateret, men må være fra rejsen fra Thisted til Ålborg.*

De sidste dage i Thy

Den 6. juli tager Rørbye på en dagstur til Klimøller. Undervejs gør han ophold og tegner Vestervands Klit. I Klimøller underer Rørbye sig over mange ting. Der er skibene, som er trukket op på land, den spredte bebyggelse, som består af huse og pakboder, samt klitterne. Her er vildt og øde, skriver han i dagbogen. Den 7. juli er Rørbyes sidste dag i Thisted, og den 8. juli om morgenen kl. 6.00 rager han afsted mod Nørre Sundby. Senere rejser han gennem Vendsyssel for derfra at sejle til Norge.

Rørbye og Thy

De tre uger, som Martinus Rørbye opholdt sig i Thisted i sommeren 1830, blev nok ikke de mest betydningsfulde i hans liv. Han rejste senere til Sydeuropa, kom tilbage til Danmark og giftede sig i 1839 med Rose Schiøtt. Sammen rejste de ud i Europa. I ægteskabet kom der tre børn, og i Rørbyes sidste år opholdt han sig i perioder på Skagen. I år 1848 dør Martinus Rørbye, kun 45 år gammel. Havde opholdet i Thy ikke videre betydning for Rørbye, så må man sige at for Thy har det siden fået stor værdi. Aldrig før havde en kunstner tegnet så mange studier fra denne egn. Datidens kunstnere drog ikke bort fra København for at skildre provinsen. Rørbye var måske heller ikke kommet til Thy, hvis det ikke havde været for familieskabet til amtmand Faye.

Gennem Rørbyes tegninger og akvareller får vi et godt indtryk af det træløse landskab og dets farver, men også den lokale befolkning er skildret til mindste detalje. Endelig kan tilføjes, at hvad tegningerne ikke viser, har Rørbye så nedskrevet i sin dagbog.

Tegningerne og dagbogen i fællesskab giver et uvurderligt øjebliksbillede af Thisted og Thy sommeren 1830.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1992, side 86-92).